

EDITORIAL

Entitat privada finançada en capital catala

A vore si ho entenem d'una vegada per totes. **Accio Cultural del País Valencià (ACPV)** es una entitat **privada, NO publica**, i, ademés, des dels seus orígens ha segut finançada en **capital catala, NO valencià**. A lo llarg dels anys, de les dècades, ha rebut milionàries subvencions per part d'entitats públiques catalanes, des de conselleries a ajuntaments (per mes que també haja rebut diners d'entitats públiques valencianes, i mes encara des del govern del **Botanic**). Els catalans no poden ser tan imbecils com per a finançar una associació que treballa per a defensar els interessos dels veïns. Aixina que ACPV **MAI** ha defes els interessos, la cultura o la llengua dels valencians. ACPV **SEMPRE** ha treballat al servici dels interessos, la cultura i la llengua dels catalans.

Esta anomalia, que en qualsevol atre lloc del món seria considerada una aberració a combatre, ha acabat sent assumida en normalitat en una societat valenciana completament anestesiada, incapaç ya d'indignar-se, ni molt manco, de reaccionar, sense importar la magnitud de l'agressió o l'humiliació patida. I, en bona mida, aço se deu a l'accio corrosiva de ACPV i les atres entitats catalanes (per finançament, esperit i objectius) implantades en **Valencia**.

El passat 19 de juliol en diari.laveu.cat publicaven la notícia '*Diverses entitats es reuneixen amb Marçà per tractar la reciprocitat d'À Punt, TV3 i IB3*'. En ella se relata com el titular d'Educació **Vicent Marçà** s'havia reunit en una "amplia representació acadèmica, periodística, professional, sindical i cívica", en la que els informava de com anaven les gestions per a aconseguir dita reciprocitat.

Sorprenentment, al costat de diverses associacions de professionals del sector audiovisual i sindicats, estava en la reunió ACPV, ademés de **Escola Valenciana** i la **Associació Cívica Tirant Lo Blanc**. ¿Qué feen estes tres associacions, que en principi no pinten fava en el sector audiovisual, en eixa reunió? ¿Per qué el senyor Marçà ha de donar conte de les seues gestions a entitats **privades** finançades des de **Catalunya** per a defensar els interessos catalans? (Escola Valenciana, per lo manco, també ha rebut subvencions; de Tirant Lo Blanc no podem assegurar res.) ¿Per qué no convocà a unes atres associacions cíviques que també poden tindre interès en el tema audiovisual, i mes encara el lingüístic, que es l'excusa que posen per a la reciprocitat?

Puix en realitat no es que ACPV no pinte res, sino que es la protagonista de l'acte. Com explica la notícia, tot aço obediex a una "fulla de ruta" traçada per esta associació junt a tres universitats públiques valencianes (**Valencia, Jaume I i Alacant**), per a -ho direm sense els

eufemismes que utilisa la crònica- avançar en el proces de catalanizació dels valencians.

Perque les tres universitats i ACPV en 2015 acordaren un document que constituïa "**un programa de política lingüística**" en dos objectius concrets: primer, "que el funcionariat de l'administració pública valenciana siga competent en les dues llengües oficials", tema que tenen encarrilat en l'aprovació de la reforma de la **Llei de la Funció Pública** (ara estan pendents de com se concreta el **Reglament** i Marçà ana a rendir contes de les seues gestions), i el segon, la **reciprocitat** entre **À Punt, TV3 i IB3**.

¿Per qué unes universitats públiques estan acordant en una entitat privada -finançada en capital foraneu- la **política lingüística** dels valencians? ¿Per qué Marçà dona explicacions ad estos de l'estat de la qüestió en conte de fer una roda de premsa? ¿Quina classe de complot, contuberni, confabulació tenen montat al marge del poble valencià estes institucions i personatges?

Les respostes les sabem. Per a la seua **superbia elitista**, el **populacho** es irrellevant. Lo que pensen, opinen o desigen els valencians no te la mes mínima importància. Ells, els **elegits**, decidiran per tots lo que nos conve i, com son els de la "intelectualitat progressista", per ad ells (no per als demés) el fi justifica els mitjos i faran lo que faça falta, per immoral que siga, per a aconseguir els seus objectius. ¿I qué nos conve als valencians? Segons ells, nos conve ser catalans del sur, perque, com en el fondo no son mes que uns **coents** i uns **esnops**, preferixen ser coa de ratoli catala a cap de lleo valencià.

A tot aço, ¿no troben a faltar alguna institució en totes estes mogudes? Efectivament, per cap lloc se menciona a la **AVLI**. Si se parla del futur de la llengua dels valencians hauria d'estar en qualsevol lloc en el que se tracte o negoci sobre ella. Per lo manco, Marçà, un **conseller**, hauria d'exigir-ho. Pero no.

A vore si també aço s'enten d'una vegada. La **AVLI** fon una estafa al poble valencià, es un reclam que se fa sonar per a que els valencians perguen el temps atacant o defenent-lo, pero que en la vida ha significat res per al catalanisme. Ells ya tenen al **Institut d'Estudis Catalans** per a dedicar-li els seus eixercicis de genuflexió.

Queda la pregunta mes important: ¿per qué l'immensa majoria dels valencians que coneixen esta notícia ni s'immuten, com si no passara res, mentres opinen que les denúncies aci exposades equivalen a "vore fantasmes"?

Ad esta pregunta haura de respondre's cada valencià a si mateix.

LA CITA

Malaits aquells que en les seues paraules defenen al poble i en els seus fets el traïcionen.

Benito Juárez

SUMARI

- 1 EDITORIAL: **ENTITAT PRIVADA FINANÇADA EN CAPITAL CATALA**
- 2 LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- 3 PATRIMONI VALENCIÀ: **LA HISPANIC SOCIETY A ULLS D'UN VALENCIÀ (I)**
- 4 JOCS TRADICIONALS (LXXII): **SAMBORI (i VII)**
- 5 RESENYA BIBLIOGRAFICA: **ORÍGENES DE LA LLINGUA VALENCIANA. LA HIPÒTESIS REPOBLACIONISTA**
- 6 SEMBLANÇA: **TOTES DALT. PACO CABANES, 'GENOVES'**
- 7 PASSATEMPS
- 8 RONDALLA: **LA CREACIÓ DE LA TERRA I EL CEL**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra col·lectiva, l'encarregat de la redacció final de cada article te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, pero no de divisió, entre nosatres.

AVIS

Vinga, acabem l'any millor que el començarem. ¿Repartint el *Rogle* entre mes amics i mes coneguts? Per supost.

Pero també gojant de la sort de la grossa. Tenim ya la loteria de Nadal. El **22 de desembre de 2021** jugem al

90337

Contacte en nosatres per a fer-se en participacions (3 €).

ACTIVITATS CULTURALS SETEMBRE DE 2021

Trobarà més informació dirigint-se a les respectives associacions:

El Piló (Associació Cultural El Piló)
C/ Dr. Moliner, 10-B. 46100 Burjassot
Tel: 963 63 42 75
elpilo@telefonica.net

GAV (Grup d'Acció Valencianista)
C/ Julià Peña, 3. 46018 València C.
www.gav-valencianistes.com

RACV (Real Academia de Cultura Valenciana)
C/ Avellanes 26. 46003 València C.
Tel 963 91 69 65 // www.racv.es

Rogle
rogleconstantillombart@gmail.com

UNIVERSITAT VALENCIANA D'ESTIU. Aula d'Humanitats i Ciències - RACV

XVIII Seminario de Arte Prehistórico

Del **6** al **8** Set. Lloc: Hotel Tres Anclas. Platja de Gandia.

▪ Dia 6, vesprada. Ponències a carrec de: Sergio Ripoll, Ana Alonso, Alexandre Grimal, Rosa Díaz, Juan F^o Jordán:

▪ Dia 7, mati i vesprada: Visita d'estudi al Museu de Xabia.

▪ Dia 8, mati. Ponències a carrec de: Emiliano Hernández, Myriam Ruiz, Estefanía Gandia, Myriam Ruiz:

Vesprada: Miguel A. Mateo, Pedro Lucas, Teresa Fernández, Luis Silgo, José Aparicio.

XXXVII Seminario de Estudio sobre Lengua, Economía, Cultura y Sociedad en el Mundo Ibérico

31 Ago, **1** i **2** Set

Investigadors participants:

Martín Almagro, Macarena Fernández, Xaverio Ballester, Alberto Llorio, Hector Uroz, Fernando Fdez Palacios, Luis Silgo, José Aparicio.

+Info: **RACV**

10 Set (divendres) 21:00 h. Casa de Cultura. C/ Mariana Pineda, 93-95. Burjassot. (Subjecte a possibles canvis en funció de les mides contra la pandèmia.)

SOPAR entrega dels premis "EL PILÓ" 2021

+Info: **El Piló** (Tels.: 963634275 i 627282975)

Alvancem una activitat per a octubre

2 Oct (dissabte) (Hora i lloc per confirmar)

PREMI LLEALTAT 2020. Sopar i entrega del premi a Josep Barat.

+Info: **GAV**

Rogle en Internet

Facebook: **Rogle Constanti Llobart**

Twitter: **@rogleconstanti**

Tots els exemplars editats fins ara estan, en pdf, en:

www.rogleconstantillombart.com
www.pjvalencianista.org

PATRIMONI VALENCIÀ

La Hispanic Society a ulls d'un valencià (I)

COLLABORACIÓ

Hi ha moltes formes de viajar i fer turisme: cultural, gastronòmic, deportiu, de naturalesa... En este cas, i com últimament tot lo que es relaciona en la meua terra pareix que siga roïn, volia enfocar esta visita cultural des dels ulls d'un valencià i trobar coses positives, per a que la gent de la **Comunitat Valenciana**, d'a on yo soc natural, se'n puga alegrar.

Lo primer que et trobes al creuar la reixa d'entrada a la **Hispanic Society of America** de **Nov York** (623 West

155th st) és un ampli pati. A la dreta n'hi ha una estàtua eqüestre del **Sit**, "escollada" per dos relleus, un de **Boabdil** i l'atre de **El Quixot**. A l'esquerra, a on es troba la porta principal, es pot llegir en la part alta de l'edifici una gran cantitat de noms relacionats en la cultura espanyola: **Cervantes**, **Greco**, **Columbus**, **Murillo** o **Lope de Vega**, pero lo que em va cridar molt l'atenció és que en el primer lloc d'eixa llista apareix **Jaime 1** (sic), monarca que mos

va integrar com a regne diferenciat dins de la **Corona d'Aragó**, además d'otorgar als valencians uns **Furs** que respectaven els usos i costums de les nostres terres i que ell mateix va jurar davant de les **Corts del Regne de València** el 7 d'abril de 1261.

La part expositiva està distribuïda en cinc sales, dos grans i tres més chicotes. De les dos sales grans, una d'elles (**Sala Bancaja**) està dedicada per complet a **Joaquim Sorolla** (1863-1923), il·lustre pintor valencià famós pel magnífic tractament de la llum en les seues obres. La sala va ser remodelada fa uns quants anys per a acomodar novament la recent restaurada col·lecció de les 14 pintures que componen la **Visió d'Espanya**. Si el visitant es col·loca en el centre d'eixe espai, pot contemplar una per una totes les obres de les que consta la maravellosa col·lecció d'escenes quotidiana

de principis del segle XX de distintes parts de **Espanya**: **Sevilla**, **Ayamonte**, **Extremadura**, **Guipúscoa**, **Navarra**, **Catalunya**, **Aragó**, **Galícia**... De totes elles, son per a mosatros especialment importants les imatges dedicades a **Elig**

(*El Palmeral*, 1918-1919) i a **València** (*Les Grupes*, 1916), image esta última a on apareixen dos **Reals Senyeres** coronades de la **Ciutat i Regne de València**.

Durant el recorregut per la planta superior, en l'atra sala gran, encara podem gojar de dos obres més del nostre pintor més internacional, com son *Traen el barco* (1903) i *Idili en la mar* (1908), acompanyades per obres de **Goya**, **Zurbarán** o **El Greco**. En la mateixa secció trobem dos obres més dedicades a llocs valencians, com son *Senyoretas de Burriana* de **Hermenegildo Anglada Camarasa**, pintat abans de 1911, i *Calvari en Sagunt* de **Santiago Rusiñol Prats**, 1901. En la planta de baix destaca un

retrat de la **Duquesa d'Alba**. Además, i fóra del recorregut obert al públic, s'ha de mencionar que totes les obres que n'hi ha dins de la biblioteca de l'Hispanic Society son també de Sorolla.

De les tres sales menors, s'han de destacar les dos dedicades a la ceràmica espanyola i iberoamericana. Sense cap dubte, la regió més representada en les dos sales és la valenciana ya que més de la mitat de les peces exposades (gerrons, fonts, plats, figuretes, socarrats, busts...) són de València, **L'Alcora**, **Manises** i inclús de **Paterna**. Algunes atres, davant de la dificultat de saber el lloc d'orige, estan catalogades indicant un possible doble orige, com per eixemple, "provincia de València o Tarragona" o en el cas dels "socarrats" (1500-1550), Regió de València.

(Continuarà)

Fco. Enrique Rico Martínez

ENTRADA AL RECINTE. S'OBSERVA EL ROTUL JAIME I. Foto: Enrique Rico

SALA PRINCIPAL. Foto: Enrique Rico

COLABORA EN EL ROGLE

Donar difusio ad esta publicació es la millor forma de col·laborar en nosatres. També pots fer-te **soci** (36 € a l'any) o **colaborador** (12 € a l'any), i t'enviaré a casa tots els números que es publiquen durant l'any.

Si tens voluntat de fer alguna puntual aportació econòmica, també te quedariem molt agrats. El nostre número de conte, en **Caixa Popular**, es:

ES52 3159 0018 1926 1586 4721

Sambori (iVII)

Variante 6 i última. En el nom de 'caragol' o 'carreró', parlem una modalitat de sambori poc coneguda i que cansa més que les anteriors.

El jugador o jugadora, a la "pata coixa", arrastra la tella espentant-la en el peu pels diferents quadros marcats en números, sense descansar, fins que arriba al final, a l'últim número del joc que s'ha pactat previament. Allí pot descansar en els dos peus. Ya posicionat, agarrar la tella en les mans i, des d'allí, a la pata coixa, es dirigeix fins l'eixida, passant per cada quadrat.

El model que es dibuixa en terra pot ser diferent: imitant a un caragol, o bé fet una espècie de carrer en curvatures...

Les variants són infinites i depenen de l'imaginació dels chiquets.

RESENYA BIBLIOGRÀFICA

Ballester, Xaverio

Orígenes de la llengua valenciana. La hipòtesis repoblacionista

Universidad de Zaragoza. Saragossa, 2021 (445 pàgines)

El llibre té tres parts: una introducció a la teoria repoblacionista com a origen de la llengua valenciana i causa de la distribució actual; l'explicació de la teoria repartimentista (ben contraargumentada pel paradigma valencianista), i l'anàlisi de la teoria immigracionista del migevalista **Enric Guinot** (una extensa obra de 1999, en dos volums). Esta no es atra que un repoblacionisme allargat (1225-1425) i la base és similar, l'assignació toponímica-antroponímica dels nous venguts al **Regne de València** des de la conquesta de **Jaume I** fins a principis del segle XV.

A lo llarg del text hi ha 150 pindoles-resums –contraexemples–, de molt distint calibre epistèmic, que ataquen el fons i la forma del plantejament immigracionista. Per exemple, el baix nombre de repobladors identificats en certa (catalans o aragonesos), en torn al 50%, no permet fonamentar la distribució de la llengua; l'inespecificació d'un percentatge necessari o suficient que comporte l'implantació o predomini d'una llengua en una població... invalida la teoria.

El microanàlisi és el punt fort de l'autor (producte dels seus vastos coneixements), com quan detalla l'informació aportada per Guinot respecte a **Puçol**, **Sant Mateu** o **Castello** i la contrasta en documentació del propi historiador i d'uns altres investigadors i es veu la debilitat explicativa de la proposta immigracionista; però simultàniament és el punt més debilitat: hi ha un perill clar de que el lector es perga.

L'aspecte més fluïd és la descompensació bibliogràfica: mentre s'advertix fluïda en l'utilització de les fonts catalanistes, es nota una parquetat o insuficiència en el maneig de la producció valencianista i, en algun cas, de bibliografia impertinent.

L'objectiu de desmontar l'hipòtesis d'una immigració prolongada –d'efectes idiomàtics– crec que s'ha conseguit; una altra cosa és la repercussió o efectes que pugui tindre en l'àmbit del coneixement institucionalitzat. Sabent quina és la situació socioepistèmica, se que se silenciarà o com a molt es desqualificarà. El text és molt prolíx i un poc caòtic, però la lectura és recomanable... inclús per als que no lliguen.

Antoni Fontelles

Totes dalt.

Paco Cabanes, 'Genoves'

Acabant quasi el 1954, en **Genoves**, naixia **Paco Cabanes Pastor**. El fill de la tia **Carmen** i de **Josep** el Teuler. Un chiquet més en el poble que, des de ben menut, passava hores jugant al raspall en els carrers. Tant li agradava raspar que el dia de la seua comunió hagué d'anar el retor a buscar-lo al trinquet a on estava jugant vestit de mariner.

Als 9 anys Paco es quedà sense pare i començà a treballar, junt al

seu germà **Pepe** i en **Toni Canana**, d'algepser. Però volgué la ventura que quan acabà la feina en **Montesa** es traslladaren a **Benissa** i allí, en el temps lliure, Paco tornà al trinquet. Jugant per dalt, que es com s'estilava en aquell poble.

En Benissa el trinquet **Enriquito** no tardà massa en vore-li formes i aprofitant la lesió d'un dels juvenils el col·locà en l'equip. Era 1972, tenia 17 anys i als pocs mesos debutava en **Carcaixent** com a professional. En 1974 ho feya en el **Campeonato Nacional d'Escala i Corda**. Eixe mateix any, a més, es convertí en un fix dels desafiaments contra **Eusebio** i **Rovellet**, que eren els millors pilotaris d'aquella època.

Bon home i de gran cor, les seues ganes per jugar a pilota pogueren molt més que els impediments que anaren imponent-li els trinqueters. No existia ningú capaç de fer-li ombra i per a poder jugar li prohibiren el bot i braç, els alts, tirar a la galeria i fins el dau. Tot en tal d'intentar igualar-lo a l'oponent per a fer possibles les travesses. Però mai pogueren llevar-li el manrò, que perfeccionà d'una manera que només els mits poden fer.

En els campionats, Cabanes també ho guanyava tot. Per eixa raó, també aquí, des de 1977, hagué de patir prohibicions. Tots jugaven contra ell però, com ho demostren els podiums del **Trofeu Individual de Bancaixa** des de 1986 fins al 95 només una lesió en el 87 li impedí copiar-los tots. Tan gran fon que en 1992 el convidaren per a que duguera l'antorcha olímpica al seu pas per **València**.

Genoves només entenia de pilota i que es coneguera fora de les nostres fronteres era una de les seues il·lusions. Per eixe motiu no dubtà en jugar contra el vasco **Martinikorena** en 1987 en el mític frontó **Jai Alai de Benidorm** o contra atres en **Betera** i **Guadassuar**. Algunes d'aquelles partides foren retransmeses per la **ETB**. En els jocs olímpics de **Barcelona** tampoc dubtà en fer una demostració de galochia junt a **José María Sarasol**. Inclús a partir del 93 i fins al 2004 participà en els **Mundials de Pilota** defenent a València contra nacions com **Belgica**, **Francia**, **Italia** o els **Països Baixos**. Encara que al final, el fet que el convertí en el mític indiscutible fon la famosa **Final de l'Individual Bancaixa** contra **Alvaro** en 1995. La que fon per a tots la partida del segle.

Però ell fon molt més que eixe extraordinari jugador. Des de menuts tots els que han jugat a pilota o visitat un trinquet han pogut parlar en ell, fer-se una foto, arrebregar alguna firma, inclús lliurant els trofeus. Sempre estava a punt, com només saben fer els cavallers. En un somriure i espentant als més menuts per a que jugaren. I es que en realitat per als amants de la pilota Paco sempre fon un mít que baixà a la terra per a ensenyar-mos còm es juga a pilota i que, per desgràcia, un dia, tirant-la sempre dalt com només ell sabe fer, mos deixà orfens de Genoves i en la pilota assentada.

Vicent Josep Escuder

<p>Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.</p>	<p>1. Antigament, combat entre cavallers que se realitava com a conseqüència d'un desafiament i seguint unes normes; tenia com a finalitat resoldre una qüestió d'honor.</p> <p>2. Conjunt de persones que viuen en una mateixa població, barri, carrer o en un mateix edifici.</p> <p>3. Recipient redó, en poca profunditat, que servix per a llavar roba, utensilis, etc.</p> <p>4. Coberta dura, de diferent naturalesa segons els casos, que protegix el cos d'alguns animals, com moluscs, crustaceus, tartugues, etc.</p> <p>5. Grup d'amics. Conjunt de persones que se junten per a un fi.</p> <p>6. Persona que es dedica a l'estudi de les llengües i la seua literatura, principalment per mig de texts escrits.</p> <p>7. Planta herbàcia lletosa, en flors grogues, creix silvestre en el camp i servix d'aliment als animals, especialment als conills. Les seues fulles tendres se poden menjar en ensalada. Rep diferents noms segons la localitat.</p> <p>8. Presuntuos, vanitos.</p> <p>9. Nom de diverses plantes que se caracterisen per les seues fulles grans i espinoses, com per exemple les de la carchofera.</p>	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>1.</td> <td></td> <td>2.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>1.</td> <td>—</td> <td>U</td> <td>—</td> <td>—</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>—</td> <td>ï</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>A</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>—</td> <td>L</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>—</td> <td>L</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>6.</td> <td>—</td> <td>I</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>7.</td> <td>—</td> <td>L</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>8.</td> <td>—</td> <td>E</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>9.</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>I</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> </table>		1.		2.			1.	—	U	—	—		2.	—	ï	—	—	—	3.	—	—	—	A	—	4.	—	L	—	—	—	5.	—	L	—	—	—	6.	—	I	—	—	—	7.	—	L	—	—	—	8.	—	E	—	—	—	9.	—	—	I	—	—
	1.		2.																																																											
1.	—	U	—	—																																																										
2.	—	ï	—	—	—																																																									
3.	—	—	—	A	—																																																									
4.	—	L	—	—	—																																																									
5.	—	L	—	—	—																																																									
6.	—	I	—	—	—																																																									
7.	—	L	—	—	—																																																									
8.	—	E	—	—	—																																																									
9.	—	—	I	—	—																																																									
<p>La solució a peu de pagina.</p>	<p>PARAULES VERTICALS:</p> <p>1. Sobreixir, excedir en altura respecte a tot lo que està al seu entorn. En sentit figurat, tindre més importància o valor en comparació en lo que hi ha al seu entorn.</p> <p>2. Pertorbar-se, perdre la raó o fer que algu la perga.</p>																																																													

RONDALLA

J.P.B.

La creació de la terra i el cel

Diu el poble dels **gibars** que fon el bon- dados Yus qui creà la terra. Pero esta, al principi, estava completament nueta. Era necessari vestir-la i la vesti en selva d'arbres jagants i plantes menors que anaven a donar els mes variats fruits.

Entre les branques altes chiulava el vent solitari, unes vegades com bestia salvatge, unes atres com pardal ploro, i atres a la manera del **brunyit** de les mosques. Llavors Yus digue:

—¡La meua creació està encara incompleta!... ¡Ara correuen quadrupets i serps per terra! ¡Poblen-se els arbres de pardals cantors! ¡Volen i caminen els insectes per a on vullguen o puguen!

I aixina fon.
La terra no estava completa encara. Al-

LA SELVA EQUATORIAL DE HENRY ROUSSEAU

guna cosa mes faltava. Llavors Yus pujà al **cop** de l'arbre mes alt duent en la seua destra una fermosa gerra d'or. En els seus ulls divins contemplà la seua obra i notà que la flora immensa se moria de set.

—¡Siguen els rius i els llacs! —digue. I tombà la seua gerra plena d'aigua miraculosa sobre els llacs foren. Faltava alguna cosa més. D'algun racó secret trague una tela finíssima de color blau, bufa que bufa, l'estengue en una corba infinita cobrint la terra en el cel.

—¡Sobre este firmament lluiran el Sol, la Lluna i les estrelles, i creuarà el riu Nanyaza —agregà—, per a que, quan desborde, ploga en la terra!

I aixina fon.

Pero faltava alguna cosa mes. Faltava l'home, puix Yus no estava satisfet en les criatures animals que creara. Eren incapaces de comprendre les maravelles de la seua obra. I aixina, pujà un dia al crater del volca Sangay, emportant-se una porció de fanc del vall Upano. A la vora d'eixa descomunal boca de la montanya, modelà un **nino** que pareixia un home. En acabant, en el gran **foguer** del **colos** prengue foc i posà a coure la figura antropomorfa, obtenint lo que volia. Tingue prou solament en el bufit de la seua alegria per a que el **nino** fora el mismíssim home ple de vida i intel·ligència, a qui Yus li regalà quant havia creat abans, i ademes una companyera per a que la rasa **gibara** se multiplique i poble els seus immensos dominis.

Traducció i adaptació a la llengua valenciana d'un relat mític dels indis gibars de l'amàsonia equatoriana, tret de narrativabreve.com

<p>GLOSSARI (paraula/ sinònims: definició)</p> <p>Brunyit de brunyir/ brumir/ bomir/ borir: Produir una cosa una remor per vibració.</p> <p>Colos/ jagant/ tità: Que te una qualitat en grau extraordinari.</p>	<p>Cop: La part superior d'un arbre formada per un conjunt de rames i fulles.</p> <p>Foguer/ fogo/ anafre: Lloc en una cuina per a fer foc i cuinar.</p> <p>Gibars: Poble indígena amàsonic que habita entre les selves de Perú i Equador.</p>	<p>Preferixen ser denominats shuars, puix gibar el consideren un terme despectiu.</p> <p>Nino/ ninot/ maniqui: Figura que pot fer-se en diferents materials, que representa a un home o chiquet i que es un joguet infantil.</p>
---	---	---

Solucio: Verticals: 1. DESCOLLAR 2. ENFOLLIR

1. DUEL 2. VEINAT 3. SAFA 4. CLOSCA 5. COLLA 6. FILOLEG 7. LLICSO 8. TAFARRER 9. CART

I RECORDA... La nostra primera paraula es **descollar**. Està **descollat** allo que sobreix mes o lo mes destacat o el mes valorat. Eix. *Quan era estudiant sempre descollava en els deportes. / El campanar de l'iglesia descollava entre les cases menudes del poble.*

La nostra segona paraula es **enfollir**. Està **folll** aquell que no te us de raó o la te pertorbada. La **folllia** es la condició de folll o els actes propis dels follls. Està **enfollit** aquell que s'ha tornat folll. Es **enfollidor** qui o que enfollix. Eix. *Ha enfollit de dolor per la perdua de la seua amada.*